

Kruidenrijk grasland vraagt geduld

Een strak teeltplan om kruidenrijk grasland tot een succes te maken is er nog niet. Toch is kruidenrijk grasland als eis al in diverse duurzaamheidsprogramma's van zuivelfabrieken opgenomen en wordt er door veehouders geïnvesteerd in het zaaien van de dure mengsels. Hoog tijd dus om op een rijtje te zetten wat wel bekend is over het telen van kruiden en klavers.

TEKST ALICE BOOIJ

Cichorei, smalle weegbree, rolklaver; drie voorbeelden van kruiden en klavers die zich mogen verheugen in meer interesse van melkveehouders. Kruidenrijk grasland is 'hot'. De mengsels zijn al volop te verkrijgen, maar een doorgetimmerd plan om de teelt van het kruidenrijke grasland tot een succes te maken op het melkveebedrijf is er nog niet, zo blijkt uit een enquête (zie kader) die zaaizaadleverancier Barenbrug samen met studenten van Aeres Hogeschool uitvoerde bij een aantal veehouders die hun grasland wilden verrijken met kruiden.

'Het valt me tegen', hoort Hein Korevaar, inmiddels gepensioneerd onderzoeker bij Wageningen UR, regelmatig bij veehouders die experimenteren met kruidenrijk grasland. 'Zaden van kruidenrijke grassen kiemen trager', noemt hij al als belangrijk aandachtspunt voor veehouders die kruidenrijk grasland inzaaien. 'De eerste maanden, zeg maar gerust het eerste jaar, vallen de opkomst en de opbrengst niet mee. Heb geduld', zo adviseert Korevaar. 'Het tweede jaar staat het gewas er al veel beter

in combinatie met weidevogelbeheer. 'Kruidenrijk grasland zorgt voor meer insecten en bodemleven, dus voeding voor de weidevogels en hun jongen. Bovendien past kruidenrijk grasland in mozaïekbeheer, met verschillende groeitrapen in het gras, zodat kuikens altijd beschutting vinden.'

Sturen op kruiden

De belangstelling voor kruidenrijk grasland spitst zich op dit moment toe op functioneel agrarisch gebruik, geeft Tom Niehof, productmanager voedergrassen bij Barenbrug, aan. Het sluit aan bij het streven naar meer biodiversiteit, maar daarnaast zouden kruiden en vlinderbloemigen ook voordeel kunnen opleveren bij bijvoorbeeld droogtegevoelige grond en lagere bemesting.

De vraag is: hoe kan het worden ingepast binnen het gangbare weide- en maaibeheer? 'Je moet het graslandmanagement sturen op de kruiden en klavers', adviseert Niehof. 'Gebruik dus zo min mogelijk kunstmest, vooral in de eerste fase, omdat de klaver en kruiden tijd moeten hebben om zich te vestigen.' Overbemesting van met name stikstof is uit den boze. 'Bij bestaand grasland valt overbemesting niet zo snel op, bij een perceel met kruiden en klavers wel.' Niehof legt uit: 'Zorg ervoor dat je niet meer bemest dan het gewas onttrekt. Streef naar een evenwichtsbemesting.'

De vraag welke kruiden en klavers je zou moeten inzaaien, is volgens de productmanager een vraag die minder gemakkelijk te beantwoorden is. 'Dat hangt af van het gebruik, maar ook van de grondsoort en het perceel. Geen enkel teeltplan is hetzelfde, dat maakt boeren met kruiden lastig. Je wordt je eigen ervaringsdeskundige.'

Van productief naar concurrerend

Korevaar realiseert zich ook dat er nog veel te leren valt. 'Het huidige gebruik van grasland wat betreft maaien, weiden en bemesten is vooral gericht op Engels raaigras. Voor succesvol kruidenrijk grasland moet je het beheer verschuiven van productief naar concurrerend, zodat de diversiteit aan soorten blijft bestaan.'

Het eerste advies dat Korevaar geeft: 'Wees terughoudend in de bemesting, want dat stimuleert het Engels raaigras en dan houd je na verloop van tijd geen kruiden meer over. Ik zou zeggen: niet meer dan 80 kilo zuivere stikstof per hectare naast de dierlijke mest.' Daarmee moet je als veehouder ook de doelstelling van 11 tot 12 ton droge stof per hectare laten varen, noemt hij erbij. 'Bij 8 tot 9 ton droge stof per hectare houdt het wel op', schat Korevaar in en voegt eraan toe dat de totale melkproductie op het bedrijf niet onder dit extensievere beheer hoeft te

bij. Ga dus niet opnieuw doorzaaien of, erger nog, extra bemesten. Dat werkt averechts.'

Korevaar heeft veel onderzoek gedaan naar kruidenrijk grasland op melkveebedrijven. Dan is er genoeg informatie, zo zou je zeggen. Maar het onderzoek en ook de praktijkervaringen zijn vooral gericht op kruidenrijk grasland

---

Enquête: meer succes bij herinzaai

In een enquête onder melkveehouders met kruidenrijk grasland geeft 27 procent na één seizoen aan niet opnieuw kruidenrijk grasland in te zaaien. Herinzaaien leidt tot meer tevredenheid dan doorzaaien, zo concludeerden de studenten Berend van Mast en Jord Bosgoed van Aeres Hogeschool in Dronten. Zij hielden voor Barenbrug een enquête onder

veehouders met kruidenrijk grasland. Daaruit bleek dat veel veehouders hun management bij kruidenrijke percelen niet aanpasten. Voor het zaaien werd 60 procent van de percelen met drijfmest bemest, 73 procent diende kunstmest toe.

De gezaaide zaadhoeveelheid was bij een derde van de bedrijven afwijkend en bij het

inzaaien bleek het ontmengen van het (minder homogene) zaad een aandachtspunt. Bij de vijftien bedrijven die aan de enquête meededen, haalde 33 procent meer opbrengst, 26 procent minder. Met name op zandgrond blijkt de opbrengst hoger. Unaniem waren ze over de smakelijkheid van het kruidenrijke grasland: die was beter.

Geert Migchels: ‘Kruidenrijk groeide in droge zomer door’

‘Het lijkt een beetje op een raar knollenveld’, omschrijft melkveehouder Geert Migchels uit Aarle-Rixtel zijn kruidenrijke grasland. ‘Je moet eraan wennen.’ Zo’n twee jaar geleden zaaide hij de eerste 3 hectare in met een kruidenmengsel van smalle weegbree, cicho-

rei, karwij en rode en witte klaver. ‘Voor de smakelijkheid, het imago en wellicht ook als gezondere voeding voor de koeien.’ De koeien vreten het graag, ziet hij. ‘Ze weiden alles af, het ruikt lekker.’

Zomerstalvoeding viel wat tegen. ‘Bij een zware snede overwoekert het gras de kruiden. Maar uiteindelijk is de opbrengst prima, minimaal gelijk aan gras’, aldus Migchels, die aangeeft dat hij in eerste instantie te veel graszaad aan het kruidenmengsel had toegevoegd. ‘Wanneer je bij inzaaien 45 kilo zaad gebruikt, is de verhouding 35 kilo graszaad en 10 kilo kruiden en klaver prima.’ Met een startbemesting van 200 kilo kunstmest en geen drijfmest kwamen gras en kruiden prima op. ‘Later bemest je wat meer met dierlijke mest, wat minder met kunstmest. Uiteindelijk

gebruik je minder kunstmest’, analyseert hij. Gewasbescherming past de melkveehouder niet meer toe. ‘Als je spuit, zijn de kruiden weg, ridderzuring bestrijden is nu lastiger.’ Ook beregenen van het perceel helpt de stand van de kruiden niet. ‘In 2019 had het gras het moeilijk, maar het was wel een goed kruidenjaar, tijdens de droge zomer en de wat lichtere sneden bleven de kruiden wel doorgroeien.’ De veehouder vergelijkt het beheer van de kruidenrijke graslanden met gras-klaver. ‘Dat is ook zo’n pioniersgewas. Je kunt met minder kunstmest toe en het blijft altijd zoeken naar de juiste balans.’ Toegegeven, werken met grasklaver zag de melkveehouder in eerste instantie niet zitten. ‘Maar ik zie nu de meerwaarde en dat zeggen we over vijf jaar ongetwijfeld ook van kruiden.’

lijden. ‘De voederwaarde en opname van kruidenrijk gras en kuil door het vee zijn minstens zo goed als van zwaarder bemest Engels raaigras.’

Wat maaien betreft vraagt kruidenrijk grasland ook een ander ‘oog’. ‘Wanneer je met de graslandhoogtemeter het gewas ingaat, overschat je vaak de hoeveelheid kruiden’, geeft Niehof aan. ‘De groeistadia zijn verschillend en het drogestofpercentage is vergeleken met gras lager.’ Voor een goede hergroei is het wenselijk om niet te zware snedes te maaien, geeft hij aan. ‘Een combinatie van maaien en weiden verdient de voorkeur.’

Eens per jaar bloeien

Een goede balans houden tussen gras en kruiden is een uitdaging en te vergelijken met het streven om het aandeel klaver in graslandpercelen te behouden. Bij te zware snedes zal het gras de kruiden verstikken, maar de kruiden moeten wel tot bloei kunnen komen. Bij het weidevoelbeheer van Korevaar is juist de bloei van de kruiden een belangrijk doel – om insectenleven te stimuleren en voor het verder verspreiden van zaad – en daarmee ook een groot verschil met het huidige gebruik. ‘Met één keer per jaar de kruidenmengsels laten bloeien verleng je de levensduur’, geeft Niehof aan.

Welk mengsel het meest succesvol is, blijft nog open. Voorwaarde voor een succesvolle start van een kruidenrijk mengsel is een hogere pH. ‘In zure grond slaan kruiden en klavers minder gemakkelijk aan’, weet Korevaar, die wel pleit voor kruiden van Nederlandse oorsprong. ‘Al die cultivars uit het buitenland gaan het niet uithouden in het grasbestand van Engels raaigras. Bovendien is het een soort floravervalting wanneer kruiden vanuit heel de wereld de nationale soorten verdringen.’ Niehof adviseert een pH-waarde van 5,5 op zand en 6 of hoger voor klei. ‘Vooral vlinderbloemigen zijn kalkminnend.’

Voor het inzaaien van kruidenrijk gras is het raadzaam om nauwkeurig de eigenschappen van de bodem langs te lopen. ‘Weet wat de bodem aankan, uiteindelijk is dat het vertrekpunt voor succesvol kruidenrijk grasland.’ |

Teelttips voor het beheer van productief kruidenrijk grasland

- **Herinzaai** biedt de beste slagingskans.
  - **Doorzaai** is alleen succesvol bij optimale omstandigheden en een teruggedrongen grasbestand.
  - **Bemest** niet bij door- en herzaai, gras reageert fel op stikstof, waardoor kruiden weinig kans krijgen.
  - Voer geen **chemische onkruidbestrijding** uit, anders verdwijnen ook de kruiden. Pleksgewijze bestrijding kan wel.
  - **Maai** maximaal vier keer per jaar, zo krijgen de kruiden en vlinderbloemigen de kans om in bloei te komen.
- (Bron: Louis Bolk Instituut)